

K34/79

A.S. Mosehle.

2674(4)

~~2779~~
Divorce, inheritance and some
misc. matters.

1/14

1

0-1b

Maina a dikwedi.

1. Mathole (January), manthole, maxapu, mafodi nalewa ke thswene, thswene-kgolo roto morwa Moxobyane.

2. Dibokwane (February)
Dibokwane tsa morula.

3. Pherekxong (March)
Pherekxong ya dinawa.

4. Hlakola (April)
Hlakola matsepe moxale o betsa ka sefularo, o betsa ka sexolo-xo-
lo hlakola

5. Mopitlo (May)
Mopitlo moputlaxanya selemo le marexa.

6. Moranang (June)
Moranang a pelo tsa badisi, a o maruru a o borutho.

2 7. Mosexamanye (July)
Mosexamanye a serole sexamanye di ye taleng.

8. Ngwato-a bosexo (August)
Ngwato-a-bosexo, a o ka lefa selemo marula ke pelo tsa nong.

9. Phupu (September)
Phupu, phuputsa dixare.

10. Phato (October)
Phato, phato a dihlare.

11. Lewedi (November)

Lewedi la maduka phalana.

12. Dibatsela (December).

3

Thlalano

Thlalano xa e kxonexe xo phethwa ke monna le mosadi ka bo bona, xoba ba moloko. E ka se kxonwe ke lekhotla la mokxomana le nnosi eupya e kxonwa fela ke lekhotla la mosate. Thlalano e rotoxa ka baka la xo se phedisane xabotse mo lapeng. Mohlomong ka baka la bootswa bya mosadi.

Makxase makxofana o nyetse mosadi, ke madire lerutla.

Mosadi yo ke moopa, xa a belexe xomme o phela ka xo dira bootswa le banna ba sele mo lapeng, Makxase a se xona mo xae, a ile medirong.

4

Monna o lekile xo eletsa mosadi a xaxwe xo lahla mekxwa e, empa xa a ka a 'mo kwa. Ka moraxo mosadi xe a bona xore monna o xana mekxwa ya xaxwe, o thomile xo tswa lapeng a latelela banna mo

botaxeng mo xo nwiwaxo nabyalwa xore a phele nabo ka xo dira

bootswa. Makxase xe a bona taba e, o lekile xo mo kxala ka xo mo

otla ka kxati, xwa se thuse selo. Ka xona Makxase a be a tloxelana

le mosadi yo ka xo mo hlala. A mmexa lekhotleng la mosate, mo

lekhotleng la mosate Mr. Makxase a bea mabaka a (1) Ke lekile xo

kxala mosadi yo wa ka thopeng ya xe re le babedi mo lapeng xore

5

a xomele mokxwa wa bootswa xomme xa a ka a setsa kxalemo ya ka.

(2) Ke lekile xo mo kxala ka xo mo otlala ka kxati mmele, xa a ka

a setsa kxalemo ya ka. (3) Ke lekile xo bitsa batswadi ba ka le ka

xaxwe xore ba nthuse xo mo kxala mo tabeng e ya botaxwa le bootswa.

Iohle ra mo sola ka xo mo kxala, eupya xa a rate xo amoxela thsolo

le kxalo tsa ka le tsa batswadi! Ka xona ke a mo hlala, xa ke sa

rata xo phela nae.

K34/79

Ma mabaka awe, lekhotla la mosate la ducelela Makxase xo mo hlala le xore Makxase a busetswe dikxomo tse nne (4) le padi tse (20) e leng tse a beng a mo nyetse ka tsona mathomong. Xwa ba byalo, Makxase a busetswa diruiwa tsa xaxwe le thoto tsohle tsa lapa. Mosadi a tswa lapeng le dikobo fela, e leng diaparo rsa mosexare le tsa borexo a boela lapeng labo.

6 E mongwe monna so, ke Makweng Masexwana, o nyetse mosadi ke Tsibuxo Mahloko. Batho ba la phetse ka lebaka le leteleletšana, ba ba le bana ba bararo (3). Basimanyana ba babedi (2) le mositsana a le mong (1). Ma moraxo monna yo Makweng Masexwana, a tsenwa ke bolwetsi bya dihwahwa, ke xore bolwetsi bya xo hwa o tsoxa. Mosadi yo a thoma xo boifa xo ka robala le monna yo dilaong di tee, le xo mo hlaswa, le xos e mo sware ka thswanelo byale ka xo e le monna a xaxwe. Xona monna a rata kudu xo xapeletsa mosadi yo wa xaxwe xore a phele nae ka xo mo swara ka thswanelo le xo ba nae dilaong di tee, empa, mosadi a xana, xona phapang ya tsoxa. Monna a phedisa mosadi ka kxati ya xo mo itiya mmele, mosadi yo kamehla xe a iteilwe, o thsabela xa xabo lapeng la tataxwe le mmxwe. Xe a fihla xa xabo o laodisetsa tataxwe le mmxwe ditata tsa phapang ya bona le monna, ka mo e direxileng. Ka xona batswadi ba mositsana ba enela ngwana wa bona. Xe batswadi ba lesoxana ba etla ba botswa xore: lefang ka kxomo morwa wa lena o iteile morwedi wa rena. Taba e ya tefiso xo lesoxana e direxile xabedi (2). Ka la boraro (3), monna yo a tenwa ke xo lefiswa, a tlelwa ke mokopolo wa xo hlala mosadi yo. Xona taba e ya iswa mosate lekhotleng, mo lekhotleng la mosate, mosadi a bea mabaka a: Monna yo wa ka o a babya ke bolwetsi bya dihwahwa, bo a mo xafisa, kamehla xe a teoxetswe ke bolwetsi lyo o a ntiya, ka xona xa ke sa mo rata.

7 Monna a beka mabaka a: a re, mosadi yo ke wa ka, ke mo nyetse ka dikxomo nne lehono ke tsenwe ke bolwetsi byo bosoro, byo bothata, lyo bo boifisang. Mosadi yo wa ka o swaretse xo nthlokomela ke

6 se ele mollong, ke se bolawe ke phefo, ke se bolawe ke tlala. Xe xona a sa kxone xo nthlokorela, fao xona xa a nthuse selo. Lekxotla la mosate la emela boitaodiso bya monna ba kxala mokxwa wa mosadi, empa mosadi a xana ditayo le dikeletso tsa lekxotla la mosate, ka xona xwa ba le thlalano. Bana ba bararo (3), dikxomo tsohle, dipudi tse beng di mo nyetse, tsa ahlolelwa xo boela monna yo le dithoto tsohle tsa lapa. Mosadi a boela lapeng labo a sena selo.

Bana ba lotwa ke ba bo monna, diruiwa di busetswa xo ba bo monna.

9 Mo lekxotleng la mosate, xo setswa kudu yo phoso le bosaedi e leng bya xaxwe. Xe monna e le lesaedi a na le phoso, a rata xo hlala le xa phoso e na nae, o ahlolelwa ka xo amoxiwa bana le dithoto tsohle tsa lapa le xo se busetswe selo, tsohle ya ba tsa mosadi. Xe xo ka hwetswa phoso ka xo mosadi, lekxotla la mosate la hwetsa taba e phoso e le ka mosading, lekxotla la hwetsa mosadi yo a xana xo amoxela dikeletso tsa lekxotla la mosate, xona bana, dithoto, diruiwa tsohle di nexwa monna, mosadi a ka boela xa xabo a se na selo. Xe mosadi a hlala monna xo hwetsa phoso mo mosading, xo nkwa bana ka moka ke la monna le maxadi ohle a a nthaitswexo ke monna a amoxela. Xe xo hlala monna xo hwetswa phoso mo monneng, bana ka moka ke ba mosadi, monna xa a boelwe ke selo le maxadi xa a bone. Baroxanyo baneng ~~na~~ le dithotong le diruiweng xa e xona, xo yo xo ka hwetswang phoso e le ka xo yena ka teikelelo le thlahlobo ya lekxotla la mosate, xa a fumane selo.

10 Xe monna a hwile mosadi o swanetse mo fifalela. Le monna xe mosadi a hwile o swanetso mo fifalela. Monna o swanetse xo fetsa lebaka la ngwaxa ka moka a sa hlobe moriri no hloxong, a sa o hlape. Mosadi le yena o fetsa lebaka la ngwaxa ka moka a sa beanye moriri a sa o tlotse ka makxura le yena ka nosi a sa tlole ka makxura, a hlanotse ntepa, a sa apare pheta no molaleng, a sa rwale raseka matong le matsoxong.

Mo molaleng mosadi o apara motya wa letlalo la kxono, ka lebaka
 la selo (Bohloloxad). Mosadi yo wa moledi xa a dumelwa xo
 ka tsena dilaong le monna e mongwe. Xa a robale ntle mo e seng
 ka ngwakong. Xa a ye dithemong, mahlakung. Xa a ye monyanyeng.
 11 Xa a robale masemong. Xa a kxanye le xa pula e etla. Xa a ye
 komeng. Xa a ye leetong le a ka robalang xona. Xa a bope mmoto
 o mofsa. Xa a kxophe ngwako xoba lapa xoba xo ritela. Xa a tsene
 ka kxoro ya motse a sesu a hlapa dikxoto, le diatla ka morole.
 Xa a tsene ka ntlong e xo nang le motho wa tswetsi.

Xe e le monna ka moraxo xa ngwaxa, a ka nyala e mongwe mosadi,
 empa xa e le mosadi xa a dumelwa xo ka nyalwa xape. Tseano
 ka thokong ya mosadi e fedile a ka se nyalwe xape la bobedi. Mosadi
 yo wa mohloloxadi, o tla xafelwa e mongwe wa leloko la bo monna wa
 xaxwe ya hwileng xore a mo hlokomele ka xo mmelexisa bana le xo
 mo lemela le xo mo direla mediro e mongwe e lebaneng le banna.

12 Xa monnaxo monna yo wa mohu a se xona, xo ka nyakwa e mongwe
 wa leloko la bo monna yo wa mohu xore a mo ene sebaka, le xe e ka
 ba ngwana wa rranngwanaxwe, xoba wa rramoxelwaxwe xoba morwa-rraxwe
 wa kxoro eupya e se ke ya ba motho o sele yo e seng wa leloko la
 bo monna yowe wa mohu. Xe xo ka hwa mosadi, a hwa a na le bana xob
 ngwana o tee, xona monnaxwe o swanetse xo ya seantlo. Kao xo direxa
 xa batswadi ba mosadi yowe wa mohu ba tseba xabotse xore monna yowe
 o be a phedisana le mosadi yowe a hwileng ka x kutso le boiketlo
 mo lapeng la bona, le xo tseba xabotse xore monna yo o be a na le
 thswaro e botse mosading wa xaxwe yo a huilexo. Xe a be a se
 13 na thswaro e botse le phedisano e botse mosading wa xaxwe yowe
 a hwilexo, e ka se le molato le phoso ~~xe~~ xe a ka se iwe seantlo.
 Xape xe mosadi yowe a hwile a be a se na ngwana le monna yo,
 mohlomongwe ka baka la boopa, xoba xo hwelwa ke bana xoba a hwile
 bdseng a sesu a ke a ba le ngwana, xona xa a na seantlo. Ko
 bolelwa ka seema sa xore: O huile lebipa, ke xore o huile a se na
 ngwana.

14   Xa mosadi a hwile a na le bana, xomme a se na monnaxwe wa
 kxarebe xomme monna yo a kxopela xo fiwa seantlo, batswadi ba
 mositsana ba thabela kxopelo e, xona a ka fiwa ngwana wa kxaitsemi
 ya mosadi yo wa mohu; xwa bitswa xore: O ile seantlo sa raxadiaxwe
 Xe a se xona, xona xo direxa xore mosadi yowe monnaxwe a hwileng
 a ye xo leloko labo, ke xore xo monnaxwe xoba xo moxolwane wa mosadi
 xoba xo kxaitsemi. Xe xo kxopelwa ngwana wa kxarebe xore a tle a
 ye seantlo sa morwedixwe yo a huilexo, xona fao xe ba ka kwana
 xo a kxonexa xore kxarebe e ye xa monnaxwe xoba xa moxolwane xoba
 xa kxaitsemi e ye seantlo sa mo a kxopelwaxo xo ya xona, a yo
 fepa bana bao ba disuana ba sixilweng ke mma bona.

Seantlo se nthsetswa dikxomo eupya dikxomo tsa nthse xa di
 xalalwe xape seantlo xa se direlwe monyanya. Dikxomo tsa sona seant
 lo xa di hlabelwe mokxolokwane, xa di hlabiswe, xape seantlo xa se
 tekwe. Mosadi yowe a setseng a nyetswe a ka se iswe seantlo xoba
 xo ya seantlo ka xobane o setse a buswa maxorong a sele o buswa
 ke basele, ba ba mo nyetseng ka dikxomo. Xo ka bitswa a tla a
 iswa seantlo, e ka ba xo mo hladisa, xomme fao xa xo kxonexe ke xo
 fosa molao wa leaxo:

15   Bana ba basitsana ba ba hlatlamaxo, xa ba elane seantlo.
 Motho o kxona xo yelwa ke monnaxwe e mong seantlo empa e seng ba
 ba hlatlamaxo. Monna xe a ka hwelwa ke mosadi, a hwa a se na
 ngwana, monna yo wa mohloloxadi a tloxe a rata xo ka fiwa seantlo.
 Batswadi ba mositsana yo wa mohu ba ka mo fa seantlo xe ba rata,
 fao xa xo na kxapeletso. Xa monna yo a ka rata seantlo, mme
 batswadi ba mositsana ba sa rate xo mo fa, mohlomongwe ka baka la
 mokxwa o mongwe o mobe wa xo hloka phedisano e botse le mosadi
 lapeng, ba ka xana. Monna yo a nyakaxo seantlo, o tla nyaka
 dikxomo tse a beng a nyetse ka tsona xore di mmoele ka xe a se na
 ngwana le mosadi yo a hwilexo, xona batswadi ba mositsana ba na le
 16   tlamexo ya xo mo nexa diruiwa tsa xaxwe tshole tse a beng a nyetse
 ka tsona.

K34/79

7

Xe ba ka xana taba ya bona e ka iswa lekhottleng la mosate xore e ahlolwe xore monna yowe a busetswe diruiwa tsa xaxwe, ka xe mosadi yowe a hwile a se na ngwana. Xe a hwile a na le ngwana wa mositsana koba wa mosimanyana le xa a le o tee, xona a ka fiwa seantlo ke batswadi ba mohu xe ba rata, fao xa xo kxapeletso.

17 Xe monna a hwile mosadi e sa le yo mofsa koba a tsofetse, mosadi yowe xa a na thswanelo ya xo ka ya mo xongwe koba xo kxuduxa, koba xo ya xo dula mo a rataxo, o tlamexile xo dula no monna wa xaxwe a mo tloxeexo xona. O tlamilwe ke molao wa dikxomo tse di mo nyetsexo. Xe a ka tloxa xona o tla be a hlala lebitla, thswanelo ke xo dula mo lapeng la monna wa xaxwe ya huilexo xo fihlela le yena xe a ehwa. Mosadi yo mo lapeng a ka lotwa ke monnako moxatsaxwe, moxolwane wa monna, rranngwanaxwe kxaitsemi motswalaxwe bao ka moka xa ba na thswanelo ya xo ka lota mosadi yowe wa mohloloxadi ka xo mo tsenela. Morwa wa pele e moxolo wa mosadi e mongwe wa moxatsaxwe wa lapa le le latelaxo la mohloloxadi yo, o na le thswanelo ya xo ka lota le xo babalela le xo tsenela yowe moxatsa tataxwe. Motho o kxethwa ke yena mosadi yo wa mohloloxadi ka taelo ya ba baxolo le bakxomana ba kxoro ye ya xabo mohu monna wa xaxwe. Xe a ka se rate e mongwe wa mo kxorong ya xabo monna wa xaxwe, a ka se ke a rakwa koba xo xapeletswa yo a sa mo rateng. O tlamexile ruri ka xo tlangwa ke dikxomo tse tsa xo mo nyala xo dula mo lapeng la monna wa xaxwe xo fihlela a ehwa.

18 Xe a ka tloxa xona o tla be a nyaka thlalo. Taba ya xaxwe xe a ka tloxa a ya xosele, o ka iswa mosate lekhottleng xore e ahlolwe ka molao wa thlalano, ke xore mosadi yowe a amoxiwe bana le dithoto le diruiwa tsohle tse e berg e le tsa mohu monna wa xaxwe, yena a dule moo a leng xona ka xo rata xa xaxwe. Xe a ka se rate e mongwe wa leloko la bo monna, a ka nna a phela mo kxorong e le monna e mongwe yowe a ka mo kxethang mo motseng empa monna yowe o tla bitwa motlabo koba moxwera koba monna wa bosexo.

K34/79

19 Hanna ba kxoro ba ka se ke ba ba le taba le yena xoba xo ka mmotsa
 merero e mengwe e mebotse ya lethalo le xa e ka ba ya bahloko, xa
 ba na taba nae. Ba tla no mmona e le monna yowe a sepelang kxorong
 ya bona ka boxodu. Monna yo ke motho fecla yo a ka se bexe molao
 mo lapeng. Mohlala so:

Mosadi o xona mo motseng wa Ladibong, motseng wa kxosi Axoloko,
 leina la mosadi ke Mmalekoba Malata. O nyetswe ke monna, leina la
 monna ke Morwamathsakxeng Malata. Monna yo wa mosadi yo e leng
 Mmalekoba Malata, o ile a dira kotse ya xo bolaya motho, a swarwa
 ke ba mmuso a iswa thsekong masising. A hwetswa a na le molato,
 a ahlololwa xo bolawa ka xo fexwa. Ke monna yo a fexilwe ke ba
 mmuso ka baka la molato wa xaxwe wa bolao. Mosadi wa xaxwe
 Mmalekoba ya ba mohloloxadi ka lebaka la ngwaxa. Ke a feditse ngwa-
 xa, a apola diaparo tsohle tsa bohloloxadi, a boolwa. Ke a tloxile
 20 bohloloxading ba leloko la bo monna, ba mo xalela monnaxo, monna
 wa xaxwe xore e be yena mohlokomedi wa xaxwe. Mosadi yo xa a ka a
 dumellana le bakxomana ba motse (kxoro) ya xabo monna wa xaxwe xe
 ba re: O swanetso xo hlokomelwa ke Seroxwane Malata e leng yena
 monnaxo, monna wa Mmalekoba. Mosadi yo a xana, xape xa a ka a rata
 motho mo lelokong la bo monna wa xaxwe yo a fexilwexo eupya mosadi
 yo a ikxethela monna ka nosi mo motseng yo a ratang ke yena yo e
 seng wa leloko la bo monna wa xaxwe. Leina la monna yowe a mo
 kxethilexo ke Malexoxwa Sebowane, yena a rata mosadi yowe
 Mmalekoba a phela nae mo kxorong ya Malata ka xo ba motlabo, lehodu
 monna boxexo. Ka moraxo monna yo Malexoxwa a kwana le mosadi
 yo Mmalekoba xore ba kxuduxe mo motseng xoba mo kxorong ya Malata
 21 ba axe xosele xore monna yo a tle a kxone xo itaola mo lapeng la
 Mmalekoba. Xona kantle le taelo le poledisano e botse le ba leloko
 la bo monna wa xaxwe a tswa lapeng a thoma xo axa motse o mofsa
 le Malexoxwa. Ba Malata xa ba ka ba thabela mokxwa o, ba leka
 xo thibela le xo kxala Mmalekoba xore a lese xo axa motse (lapa)
 leo le lefsa eupya Mmalekoba a xana a axa lapa leo le lefs ka kxang
 a phela xo lona le monna enwa Malexoxwa.

- Malexoxwa e sa hlwe e le motlabo a phela e le mong wa lapa a ipusa
 xo lona ka mo a ratang. Banna ba Malata le bakxomana ba nthse ba
 leka xo eletsa Lmalekoba xore a bowe ka lapeng la xaxwe, empa
 Lmalekoba a xana. Taba ya xaxwe ya be ya iswa lelxotleng la mosate
 xo ahlolwa. Mo mosate Seroxwane Malata a bea bohlatse bya xore:
 22 mosadi yo ke wa moxoloake, xomme moxolake o huile. Ho-rangwane
 le bo ramoxolo ba kxafetse yena xore ke be mohlalatsi wa xaxwe,
 ke mo tsenele empa mosadi yo xa a ka a dumela, o nkxanne, le
 xe a nkxanne xa nka ka belaela, xa nka ka thwenyana nae. Yena
 ka nosi o ikxethetse monna yo a ratilweng ke yana le xa xo le byalo,
 xa nka ka thwenyana nae, ke mo lesitse xore e be motlabo wa xaxwe.
 Lehono ke lekile xo mo eletsa le xo mmotsa xore a boe lapeng la
 xaxwe empa o xanne. Ke lekile xo mmiletsa lelxotla la bakxomana
 ba motse wa xesu a (kxoro) xore ba thuse ka dikeletso, ruri mosadi
 yo o nyaditse dikeletso tsa rena bohle, ke ka fao ke tlisitseng
 taba e mo lelxotleng le la mosate xore le re thuse ka xo re
 23 phethela taba e. Mosadi Lmalekoba a butsiswa xore ke ka baka lang
 xe a nyatsa dikeletso tsa baxolo la xaxwe. A fetola ka xore:
 Xa ke rate xo tsenelwa ke lesoxana le Serogwane, xape xa ke phele
 nabo ka kxutso ka baka la xo xana motlabo wa ka Malexoxwa, ka xona
 xa ke sa rata xo dula mo lapeng le le axilexo ke morwa bona.
 Lelixotla la mosate la mo ahlola xore a boele lapeng la xaxwe, a
 kwe molao wa banna ba xaxwe, xo sexo byalo xona o a hlala o hlala
 lebitla. Mosadi a tixisa xo xana xo ka boela lapeng la xaxwe,
 a tixisa xore a ka se tloxele lapa le le sa la monna wa xaxwe wa
 motlabo e leng Malexoxwa. Xona lelxotla la mosate la mo ahlola ka
 xo mo amoxa bana ba 4 le dithoto tsa lapa le diruiwa, masoxanyana
 a mararo (3) le kxarepe e tee.
- 24 Eana ba isitswe lapeng la tatabo ba dula xona ba hlokomelwa
 ke rranqwanabona le makxolo a bona wa mokxekolo e leng Lokotomane
 Malata. Mo maemong a xaxwe a ka se fetolwe le xe yena a hladile
 bana ba ba xaxwe ba tla no fela ba le boemong bya mabona le
 dithswanelong tsa tatabona.

K34/79

Mosadi yo wa mohloloxadi ka moraxo xa thlalo, xe a ka nyalwa ke monna yo wa motlabo, mo basading ba xaxwe xa a na boemo, o bitswa thlalaxadi koba mofefa. Bana ba xaxwe ba a ba tswetsexo ka moraxo xa thlalo, ke ba monna yo a mo nyetsexo ka moraxo xe a hlakilwe, empa bana ba xaxwe ba bitswa balata ba kxoro eo e mphsa.

Xe mosadi a ka boela xa xabo ka mohlako, bana bao a tlaxo xo ba belexa, ba tla bitswa ka monna wa xaxwe wa pele.

25

Kwano.

Dimpho. Xa motho a na le tataxwe, mme ka moraxo tataxwe a ehwa. Xe a ehwa o be a na le dithoto (diphahlo) tse byalo ka : selepe, petlwana, lerumo, molamu, kotse le thoko ya motsoko e dirilweng ka lenaka la kxomo koba e rukilweng ka phatla ya letlalo la kxomo koba phetla. E tla re mohlant a bonaxo e mongwe wa bana ba rramoxoloaxwe koba ba rrangwanaxwe ba tlang maemong (mahloboxong) o mo nexa selepe a re: Tsea selepe se, ka sona o hloboxe rramoxolaxo koba rrangwanaxo. O tla dira byalo xo bana ba e leng masoxana (banna). O tla dira byalo le ka diaparo tse e leng tsa senna, fao o dira ka xo se holofele pusetso. Taba e e dirwa ke ngwana wa mositsana xe a tswetswe a na le basitsana ba bangwe, mme ba tswetswe ba se na dikxaitsemi, ke xore bana ba basimane. Xo dira ngwana e moxolo wa mositsana, a dira fao ka xo kwana le xo boledisana le banyanana ba xaxwe. Dimpho tse byalo di ka fiwa le batloxolo ba mohu, ke xore bana ba basimane ba dikxaitsemi tsa mohu. Xa e le tse dingwe diphahlo tse salaxo, basitsana ba ba ka di abaxana ka bo bona ba di aroxana.

26

Xa e le mohu wa mosadi a ka hwa a na le diphahlo, ke xore: dipitsa, meeta, maxoxwa, diaparo le tse dingwe, lexare mohloxo. Xe ka mo lapeng xo se na ngwana wa mositsana, xona ngwana e moxolo wa lesoxana o tla hlobosa bo-matswalaxwe ka tsona; ke xore bana ba bo rramoxoloaxwe koba ba bo rrangwanaxwe koba malomeaxwe. Tse salang o tla di abaxana le bo monnaxwe ka kwano le poledisano, mohlomongwe xo dira yena mohu ka nosi.

K34/79

27 Mohlala so:

Monna e mongwe mo tsatane leina ke Kxhulwane Nape. Monna yo o ile a babya ke bolwetsi bya mafahla, (sehuba se sexolo). Ka moraxo xe a bona xore lebaka la xaxwe la xo hwa le ya atamela, o ile a bitsa barwa ba xaxwe ba bararo (3) le ngwana (morwa) wa moxolwane. Xe ba tlile a bitsa mosadi wa xaxwe Monika, a mo laela xore a mo neele lerumu, petlwana, kotse, molamu le diaparo. A nexa ngwana wa moxolwane lerumo, kotse, le thoko ya motsoko . A nexa morwa e moxolo wa xaxwe selepe le molamu, a nexa e mong petlwana le thsuduba ya xo loxa disexo le methoto le dintlatla, a nea e mong, a nea e mong phalafala le le pheta le selepe sa maxaxana. E mongwe le e mongwe a mo nexa ka lentsu la xore: o tla sala o nthloboxa ka sona, le tsona diaparo a ba nexa, e mongwe le e mongwe ka xore o tla sala o thloboxa ka sona. Xa xo fetile matsatsi a se makae, a hwa, a bolokwa. Dimpho tse motho a ka holofelaxo pusetso ke kxomo, pudi, nku, le thsaletete.

28

Xe ngwana esu wa lesoxana e ka ba wa malome, wa ramoxolo, wa mmamoxolo, xe a yo nyala mosadi, nka mo neela kxomo xoba pudi xoba nku ka xore ke a xo tswela. Fao ke xore le yena mohlang morwa wa ka a yo nyala mosadi, le yena o tla busa sela ke mo tswelaxo sona mola a nyala. Xa ke le ke mo tswetse kxomo, o tla tswa kxomo, xa e le pudi le yena pudi, nku le yana nku, thsaletete ka palo ya yona byalo, ka xore seena se re : Eoya kxomo ke bo boa kxomo.

29

Fao xa xo na lebaka le lebeilwexo la pusetso. Motho a ka tswela ngwanabo seruiwa e sa le lesoxana xoba a tsofetse, ngwana yowe wabo, a ka tla a se busa ka moraxo xa lebaka le letelelele xoba ka moraxo xa ngwaxa e menthei, ke xore mohlang yola le yena a nyadisang morwa. Fao xape xa xo na pusetso ya tekanyo, feela ke xore xe o ka ntswela kxomo ya pholo nna ka tla ka xo tswela kxomo ya thsadi xo lokile, xa xo molato. Xa o ka nthsa kxomo ka xore le nna ke xo ntheditse kxomo, tsohle di a loka. Xape xe moxvera wa ka a ka tla xo nna, xo adingwa seruiwa, pudi, kxomo, nku ke kxona xo mo adina xore a phethe molato wa xaxwe ka yona xore

30

mohlang a e bonaxo a e buse mo xo se naxo peelano ya lebaka
le boxolo le leemo la scruiwa ka xore seena se re: kxomo ya molato
xa e nyatswe. Xape kxomo xa e fulelwe.

Mabele a ka fi'a moxwera le wa moloko xo se naxo pusetso empa
e ka ba ka seelo byale ka xa e ka fo ba seelo sa seroto, Ntlatla
xoba mokotla xo feta fao, xo tla nyakexa pusetso. Xape malome
wa motho o na le tokelo ya xo fa ngwana wa kxaitse diaxwe kxomo ya xo
nyala mosadi kante le xo nyaka pusetso, ka lebaka la xore le
yena o nyetse mosadi ka dikxomo tse nyetseho mme. Ke malome e a
hlatlanaxo mme yo a nyetseng mosadi ka maxadi a mme xoba a ruileng
maxadi a nyetseng mme. Xa se bo malome bohle la swanetseng xo
dira byalo empa ke malome yo a hlatlanang xoba a hlatlanang ke mme.

31

Dipapatso.

Mabele, letswai, werero, motsoko, motaxa (moxohlo), letsoku le
meeta. Mabele a rekiswa ka xo bapatswa naxeng tse xo nang le tlala,
ka ona motho o kxona xo reka diruiwa, kxomo, pudi, nku, le thsaletse.
A rekiswa ka mekotla. Xa motho a bapatsa mabele naxeng xoba motseng
o e seng wa xabo, o tla nyaka e mongwe wa banna ba motse oo e seng
wa xabo xore a mo ise mosate xo kxosi ya motse oo a bapatsang xo
ona xore a ipexe xore ke mo motseng, ke rwele mabele ka koloi xoba
ka diesele ke a bapatsa, 'ne ke a dumedisisa le xo kxopela xore
kxosi a ntumelelle xo bapatsa le xo rekisa mo motseng wa xaxwe.
Ka xona o tla laetswa seroto (ntlatla) ya mosate xore a se tlatse
mabele e be sebexo sa xore o dumeleletswe xo rekisa mabele a xaxwe
a iketlile. Le lona letswai le bopiwa mebota x mme mebota e e
rwalwa ka dintlatla le methoto e iswa papatsong metseng e mengwe
mo xo kwalang xore letswai le a hlokwa. Xa mmapatso a fi la
motseng a rwele mebota ya letswai, o tla tsea mmota o mongwe a o
isa mosate xore e le sebexo kxosing sa tumelelo ya papatso. Ka
mebota ya letswai motho o reka thsaletse, mabele, dikxoxo. Lebota
ya letswai e bopiwa ka xo hlatlamana ka boxolo bya yona xore
theko ya yona le yona e tle e sepele ka xo hlatlamana.

32

33

merapo le yona e a rekiswa, e a bapatswa. Mmapatsi o e rwala ka koloi, o ya metseng xo bapatsa. Xe a fihla motaeng o a yang xo bapatsa xona, o tla nthsa sebexo sa mosate xo kxosi ka ntlatla e tletseng xore e be tumelelo ya xore a bapatse ka boiketlo. Ka merapo o reka mabele le thsaletse.

letsoku le lona le a bapatswa ke baepi ba lona xaxolo batho ba kwa xa mphahlele mosola wa noka ya Lepelle. bona ba bapatsa letsoku ka xe letsoku e le selo sa bothsepi bathong, mo dialoxeng tsa masoxana le methera, ba thsepa xo tlola letsoku le le hlakanexo le makhura a lefehlo nme ba tlola mmele ka moka ka lona. motho yo a tlolang letsoku, o laetsa xore o na le pelo e ethabilexo. Ka xona le a bapatswa, le a rekwa ka mabele le dithsaletse le dikxomo le ka seruiwa sa pudi. Kxomo le nku xa di reke letsoku di a ila, ba xore makhura a kxomo le a nku a kxona xo hlakanywa le letsoku le le sitsexo nme batho ba tlole ka lona. Makhura a pudi xa a hlakanywe le letsoku, xa a tlole mmele. Ka xona babaatsi ba lona ba isa sebexo sa lona mosate xo kxosi xo kxopela tumelelo ya papatso.

34

motaxa. Ka xa e le selo sa bothsepi bya diphehlo le mexopo, le ona o a epya. Baeni ba ona ba o bapatsa xo ba ba o hlokanng ke xore metseng e xo tsetyang xore xo hlokiwa motaxa. Motaxa o thakxafatsa mexopo xa o hlatswitswe, o tlotswa ka motaxa xore e tle e be o moswana o taxe le tsona diphehlo. Babapatsi ba ona ba isa sebexo mosate sa xo bexela kxosi xo kxopela tumelelo ya thekiso mo motseng. Motaxa o ka rekwa ka mabele le dikxomo le thsaletse. Motaxa e rekiswa e bopilwe meboto byale ka dithokolo byale ka metsoko e bopiwa ka xo hlatlamana ka boxolo ba yona le xore le theko ya yona e tle e ye ka thlatlamano. Mabejana, kxoxwana, maselenyana.

Meeta le dipitso le tsona di a bapatswa ke babopi ba tsona, le tsona di isetswa sebexo mosate xo kxopela tumelelo ya papatso le thekiso.

K34/79

14 *

35   Motsoko le wona o a rekiswa, mme o bapatswa ke balemi ba ona, bona ba o fula ba o bipa ba o sila. O bopiwa dithokolo (dikxokxola) ba tlatsa disexo tsa metsoko. Kamcraxo xa e le dikxokxola tse omilexo, di a rwalwa di a bapatswa, di a rekiswa. Fudi e ka rekwa ka lesome la dikxokxola, nku e rekwa ka kxokxola tse masome a maledi (20), mokotla wa mabele o rekwa ka tse (15). Xa e le mokotla wa lehea le wa leotsa, o rekwa ka lesome la dikxokxola, (10).

          Kxomo xa e reke motsoko, mo thekisanong ya xe xo rekwa ka seruiwa se etsang kxomo xoba pudi xoba nku, xona thekisano e byalo e nyakelwa klatsi. Xa motho a reka kxomo ka mekotla e lesome (10) ya mabele, o tla swanela xo nthsa mekotla e lesome le motso o le mong (11), fao ke bohlati bya xore xa kxomo e e ka hwa e sesu ya tswala, o ka se boele xo mong wa yona xo nyaka e ngwe (seantlo), fao ke ka lebaka la mekotla o wa motso, ona o thiteia xore xo se ke xwa tla xwa nyakwa e ngwe xe yela ya pele e ka hwa e sesu ya tswala. Xe o ka reka kxomo ka mekotla e lesome (10) wa se ke wa nthsa wa motso (11) xona ke xore xe kxomo e e ka hwa e sesu ya tswala, xona moreki o tla boela xo merikisi xo mmotsa xore kxomo ela e huile, e huile e sesu ya tswala, tlaa o tsee nama le letlalo la yona ame o nthse e ngwe. Xe a ka xana taba e ka iswa lelxotleng la mosate xo kxosi xo ahlolwa, ka xona merikisi o tla ahlolwa ka molao wa xore a nthse seantlo. Seema sa mokolo-xolo se re:

"Byang bo sa rekeng kxomo lo hloka mmopatei."

END S. 679.